

„Minden veszedelem ellenére hiven és meg nem rettenve teljesítette a lelkiatyja és főpap kötelességét“

A vallás- és közoktatásügyi miniszter üdvözlő levele

Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter az arany-mise alkalmából a következő üdvözlő sorokat intézte Csernoch János bíboros, hercegprímáshoz:

„Ötvenéves papi jubileuma küszöbén sietek megragadni az alkalmat, hogy hódolatomat és hálámat nyilvánítsam nagy és áldásos tevékenységéért, melyet Főmagasságod a magyar katolikus egyház, de egyúttal a magyar művelődés érdekében egy félszázadon keresztül kifejtett.

A magyar katolikus egyházi élet legkiválóbb képviselőiről kell vennem a mértéket,

hogy érdeme szerint méltathassam azt a gázdag és sokoldalú munkát, melyet Főmagasságod a lelkipásztorkodás, a gyakorlati egyház- és iskolakormányzat, a társadalmi intézmények s a közvélemény irányítása terén öt évtized alatt végzett. Mert Főmagasságod mély belátásával és ritka tapintatával már korán, mint az Egyház egyszerű szolgája is, sulyt és tekintélyt tudott szerezni szavának s mint a keresztény gondolat zászlótartója és fáradhatatlan harcosa széles körök nagyrabecsülését és háláját vivta ki.

Attól kezdve pedig, hogy Szent Gellért és Boldog Asztrik örökén át az ország első főpapi székébe emelkedett,

általánosan elismert vezető egyénisége lett a magyar társadalomnak.

A háború szörnyű megpróbáltatásai közepette pedig valóban atyai szolgálókat tett Főmagasságod a nemzetnek, aki jóságos szavával reményt öntött a csüggedőkbe, kifogyhatatlan szeretetével enyhítést hozott a szenvedőknek s kimagasló példával hazafias kötelességteljesítésre ösztönözte a harcolókat. Következőleg maradt Főmagasságod önmagához akkor is, midőn a vesztett háború következményeként a forradalmak botor szelleme fertőzte meg országunkat, Főmagasságod a jobbak reményeként

a legnehezebb megpróbáltatások között is rendületlenül kitarított örök helyén,

a magyar Sion ormán. Mint igazi jó pásztor a szenvedésben és nélkülözésben is osztozott hívelőivel. Minden veszedelem ellenére hiven és meg nem rettenve teljesítette a lelkiatyja és főpap kötelességét: bátorított, vigasztalt, segített és fáradhatatlanul élesztette a jobb jövő reményének már-már kihunyni készülő szövétnékét.

Erős lelke meg nem tört

akkor sem, amikor a trianoni határok a hazával együtt Főmagasságod egyházmegyéjét is darabokra tépték. Lankadatlan buzgósággal és áldozatkészséggel végezi az irtalmas szamaritánus nehéz munkáját azóta is;

példájával előjár a haza újjáépítésében, a lelkek harmóniájának helyreállításában

s ezzel rokonszenvet és jóindulatot erőszakkal irántunk határainkon túl, még a messze idegenben is. Ezért természetes, hogy tekintélye még nagyobbra nőtt s hogy az egész nemzet áhítattal figyel szavára, mert tudja, hogy Főmagasságod érett bölcsességében és gazdag élet-tapasztalatában a legönzetlenebb hazaszeretet és legtisztább jóakarát szól hozzá.

Midőn most Isten különös kegyelméből Főmagasságod pappá szenteltetésének fél-százados évfordulójához ért,

a magyar katolikus egyház minden hű fia hálával és szeretettel gondol Magyarországra fenkölt lelki bíboros hercegprímására.

Engedje meg Főmagasságod, hogy ez ünnepi alkalomból én is tolmácsolhassam legőszintébb jókívánataimat s kérjem a Mindenhatót, tartsa meg Főmagasságod életét még hosszú évek során át egyháznaknak és nemzetünknek s árasssa bölcséges áldását további főpapi és honfiai munkájára.

Fogadja Főmagasságod stb. . .

„Nehezebb helyzete még primásnak sohasem volt“

Muszár Károly nyilatkozata

Csernoch János neve a magyar katolicizmus történetében minden időkben a legnagyobb egyházfejelmék között fog szerepelni. Békés időkben mostani jubileumán hatalmas, nagy alkotások hirdethetnek munkásságának dicsőségét, de ömenciája olyan időpontban öre a magyar Sionnak, amelynél katasztrófálisabb korszak csak a török idők végén sújtotta hazánkat. Híveinek nagyrésztől, püspökeinek és papjainak majdnem felétől, templomáinak és iskoláinak ezretől megfosztva vezető forradalmak zátonyai között az egyház hajóját. Csakis az ő politikai lángelméjének és diplomáciai művészetének sikerült az egy-

ház e nehéz helyzetében annyit is megmentenie, mint amennyi még megvan. Nehezebb helyzete még primásnak soha sem volt. Hogy ma mégis teljes fényben ragyog a legelső magyar közjogi méltóság megismerésére és hogy a magyar katolicizmus folyton hódít, erősödik, gyarapszik és megizmosodva készül a jövőre nagy feladatainak megoldására és az esetleges harcokra is, az nagyrésztben a bíboros hercegprímás érdeme. Híveinek hű ragaszkodása és az egész ország köz-tisztelte fogja továbbra is vigyázni bölcs útmutatásait és megvalósítani krisztusi szándékait a magyar haza javára.

A politikus

A jubiláló egyházfejedelem egykor való parlamenti szerepléséről

Rakovszky István

a következőket mondotta nekünk: — A hercegprímás nagy jelentősége abban is megnyilvánul, hogy ő volt a sok papképviseelő között, aki a parlamentben működött, boldogult Lepsényi Miklóson kívül az egyedüli, aki mint parlamentáris erő nagy befolyással rendelkezett és eredményeket tudott felmutatni. Nagyon jól emlékszem, mikor a koalíció idején egy iskolatörvény szerkesztésénél keresztül tudta vinni, — a függetlenségi párt ellenkezésével szemben — hogy a katolikus tanítórindok tanítói és tanárral ugyanazon kedvezményekben részesüljenek, mint amelyeket a

törvények az állami tanorok számára biztosítanak. Különösen az apácarendekre vonatkozóan volt ennek rendkívül nagy fontossága.

— A hercegprímás parlamenti beszédeiben ment volt minden egyháziaskodástól, beszédje kész parlamenti szónok műve volt.

— Mint embert is nagynak tisztelem. Sem én, sem azok a társaim, akik abban az időben sorsomnak osztályrészesei voltunk, nem felejtjük el soha, hogy amikor Őfelsége, boldogult IV. Károly király a kormány foglya volt, a hercegprímás nem hagyta őt el a szerencsétlenségben, hanem felkereste. De nem feledkezett meg mirőlünk sem, akik a királynak hű kíséreté voltunk és annak ellenére, hogy meglehetősen távol a királytól, másik épületben

voltunk fogságban, mirőlünk sem feledkezett meg, minket, foglyokat is felkeresett. Igen szép emberi vonás ez, annyival is inkább, mert hiszen semmi kötelezettség nem kényszerítette őt erre. De egyébként is nagyon megnyugtató volt, nagy hatást tett az egész közvéleményre, hogy amikor Magyarországon legmagasabb közjogi állásban lévő férfi, az ország első zászlósurá, mellettünk, a foglyok mellett tüntetett, akkor, amikor legközelebbi barátaink elhagytak, akikkel egy egész emberöltőn át közösen harcoltunk a katolikus vallás sérelmei ügyében.

Csernoch János, a szónok

Csernoch János szónoki stílusa és formája a nagy klasszikus iskolák hagyományából valók. Egyéniségének fegyvermezzét zártsága, intellektuális vonásainak tulsulya, logikájának éles uralma egyaránt a nagy szónoki forma-örökségek kultuszát folytatták vele. Nem modern abban a módszertani értelemben, hogy beszédében a pszichológiai hatásoknak szívesen és könnyen nyújtana előségeket. De viszont eleven és finom érzékenységgel tudja szónoki témává emelni azokat a reális súlyú problémaköröket, amelyek a nagy belső válságok kockázatába sodorják a modern világ lelkiségét. Mintha csak félténé témája igazságának objektív érdekét az érzelmek rugalmas pályájától, könnyen le-sziklató lejtőjétől, mindig a logika ridegé, néha száraz útján marad s a világosság-nak magától fénylő belső erejét használja fel egyetlen diszitésul. Ezért lesz beszédének szabatos és nyílt a szerkezete, inkább dialektikára, mint érzelmi fokozásra beállított a beszéd-anyagának elgondolása, szinte egyszóval gondolatlati annak fölépítése. Valójában az igék szónoka, annyira masszív s gyakorlati bölcsességből összetett minden mondata.

A képzletnek ezért kevés joga és jelentősége van Csernoch János beszédében. Szent beszédeiből csakugy, mint politikai szavaiból majdnem teljesen hiányzik az ornamentika és a páthosz. Ez a szónoki purizmus és szándékolt egyszerűség szinte ridegen hat a mai időben, amikor még a közbeszédben is a szavak emelkedett hőfokkal s bár megmerevedett, de mégis irodalmi igényű stílus-formákkal villannak fel és sodródnak tova. Irodalmi felszerelést, amely annyira artisztikus formájává s néha más szépirodalmi izivé tette a modern retorikát, nála hiába keressünk. Csernoch János, akinek szónoki kathedrájához a lépcsők a gyakorlati életből s nem a teoriákból vittek, szinte aszketikusán óvakodott a hevület és képzlet virágaitól. Szavaiból lefejtette a diszt, a gondolat köveit faragta ki belőlük, építeni akart velük s nem pompázni. Mintha csak attól a tipikus ünnepi, magyar szónoki sorstól félt volna, amelynek útja a saját virágainak koszorújával van teleaggatva, de nem halad rajta senki. . .

Igy határozódik meg az ő sajátos beszédjellege, amely egyformán jellemzi egyházi és politikai szónoklatait. Csernoch János nem ünnepi rétor, sem harsogó vitatkozó, nem szuggesztív szenvedély-avagy érzület-sugalló, sem fanatizáló beszédző s nem szellemes filozófiával szárnyaló szó-művész. Ő a hangulatok s alkalmi-égek perc-életén túl, a mindenkinek állandóan szükséges igazság és jog megvilágosítása s gyakorlati erejének hirdetője. Lényegében magyar-rázó szónok. Van valami ideál-reálistizmus, szinte a szakszerűség otthonosságára egyensúlyozott biztonság az ő szavaiban, amely jól eső kiegyenlítődest, az értelem békéjét és megnyugvását enyhíti rá a hallgatóra.

KARÁCSONYI
VÁLLALÁS
VERTÉSZTÓDOR
RISTÓF TÁN

AZ ÉLET KÖNYVE
HARMADIK KÖTETE
Minden eddigi számlákhoznyvet
szélesebb körben.

Az igazság érzelmeinek ebben a logikai melegeben gyökeredzik beszédeknek hatása. Igaz, hogy ez lassan alakul ki nála, de annál tartósabb s mélyebb talajt biztosít magának s így állandóbb gyökéretől táplálja a maradandóságot. Halk, megf. ntol hangja, gesztusainak nyugodt lendülete csak fokozza gondolatai benyomásainak szilárdságát. Aki egyszer is hallotta, az nem arra gondol, hogy egy hercegprimásnak hatalmas, ország fölé emelkedő bíboros szószerke előtt állott, hanem hogy az, aki szavát hallotta, az igaza-

ságnak evangéliumi jó pásztorja volt. S ma, midőn megrendült az igazság és jog belső erejébe és tekintélyébe vetett hit, lehet-e nagyobb szónoki diadal, mint az embereknek újra visszaadni ezt a hitet? Csernoch János ezt tette. Szónokló szavának ez a története s legnagyobb di-csősége is egyuttal. Azon kevesek közé tartozik, akiknek mai szavából a jövő tettei születnek. Valóban evangéliumi stílusa van. Isten földi barázdájába cselekvés-vető ember...

Brisits Frigyes

„A hercegprimásban különösen az igazságszeretetet kell tisztelnie az egész országnak“

Schandi Károly a falu támogatójáról

— A hercegprimás aranymiséje alkalmából méltán ünnepel az egész földművelő magyarság, mert Csernoch János volt az, aki a falu érdekeivel, a falu lelkivilágával annyit törődött. Pásztorlelkével ezt mindenkor kifejezésre juttatta és a falu lelkeszei útján különös érdeklődéssel viseltetett a falu katolikusai iránt.

— Külön ki kell emelnem, hogy a hercegprimás látta talán legjobban még a háboru előtt azokat a komor fellegeket, amelyek később elsötétítették Magyarország horizontját. Ertem azt a meglátást, amellyel a felforgató törekvések veszélyességét észrevette. Mikor annak idején mi, mint fiatal Széchenyisták hozzáfordultunk, hogy a szabadkőművesség, szabad gondolat és a nemzetközi szociáldemokrácia elleni harcra egyesíteni kívánjuk a keresztény egyházak lelkeszeit és társadalmát, Csernoch hercegprimás 1913-ban, Széchenyi István emlékünnepe, készséggel vállalkozott

arra, hogy a katolikus anyaszent-egyház nevében a testvér keresztény egyházakat felhívja erre a kézfogásra. Ez meg is történt akkor és a reformátusok részéről Petri püspök, az evangélikusok részéről Zsilinszky Mihály jelentették ki, hogy készek erre az összefogásra. A munka folytatódott is, — de sajnos — közbejött a háboru.

— Csak annyit akarok emliteni erről, hogy ha a hercegprimás széles horizontu, ugyszólván profécia-
val megáldott éleslátása áthatotta volna az egész magyar közvéleményt, aligha jutunk ebbe a szomorú helyzetbe, aligha jutunk el a kifosztott, tönkretett Magyarországhoz.

— A hercegprimásban különösen az igazságszeretetet kell tisztelnie az egész országnak. Ez jellemzi leginkább az ő egész egyéniségét és ezért hajtjuk meg valamennyien előtte a legmélyebb tisztelettel és hódolattal a megbecsülés zászlóját.

„Valóban született vezére a mi katolicizmusunknak“

Ernszt Sándor véleménye

— Csernoch János volt mindig a magyar katolicizmusnak a vezére, amire nemcsak az általa betöltött legmagasabb tisztség, hanem az ő személye is predestinálta. A hercegprimás, aki nemcsak a magyar katolicizmus, hanem az egész magyar nemzet történelmében döntő tényező, — ő a király legelső alattvalója — valóban született vezére és irányítója a mi katolicizmusunknak. Általános nemzeti szempontból is rendkívül sok függött és függ attól, hogy a magyar katolicizmus miképpen fogja fel az ország helyzetét, milyen magatartást tanúsít azzal szemben és ebben a tekintetben a hercegprimásnak, mint az ország első zászlós urának hivatása, hogy a nemzet és a korona között álljon és vigyázzon, egyben pedig örködjön a kölcsönös harmónia felett. Az ő feladata, hogy a katolicizmusnak irányt szabjon, és megállapítsa azt az utat, amelyet a katolicizmus a saját közjogi helyzetét és az állam-szervezet tekintetében követnie kell.

— Az ő egyénisége hatványozott fontosságu ezekben a borzasztó nehéz napokban. Bizonyoságot látjuk annak, hogy teljesen és tökéletesen felfogja azt a rendkívül nehéz helyzetet, amelyben ma van a nemzet. Az ő egyénisége csakugyan a legnagyobb garancia arra, hogy egészségesen fejlődhessék a nemzet. Az ő eszével, jellemével mindent megtett, hogy segítse azokat a tényezőket, akik hivatottak arra, hogy a magyar népet ebből a rettenetes szerencsétlenségéből, nyomorúságából kivessék.

Az aranymisére szabad a belépés a Bazilikába

A november 18-iki országos Csernoch János jubileumi ünnepségre vonatkozóan közli az Országos Katolikus Szövetség, hogy a 10 órakor a Bazilikában kezdődő aranymisére a belépés szabad. Egyben a szövetség felhívja az összes egyesületek, intézmények, kongregációk

vezetőségeit, hogy helyüket 9 óráig foglalták el és zászlójukat feltétlenül küldjék el a Bazilika főbejárója elé. Közli még az Országos Katolikus Szövetség, hogy a Bazilikában, a Vigadó épületében és a délutáni fogadáson nem diszmagyarban, hanem sötét ruhában történik a megjelenés. A 18-án, délután 4 és 6 óra között történő fogadásra való beosztás előlából az egyesületek, intézmények és kongregációk minél előbb jelentkezzenek a szövetség központi irodájában (Ferenciek-tere 7.).

ORION-FILM ORION-FILM

Minden hölgy megfogja nézni A divatcsászárnőt!

ORION-FILM ORION-FILM

Nézzé meg az esztendő legnagyobb filmjét!

KOENIGSMARK

Pierre Benoit világhírű regénye.

kizárólagos joggal játssza a

ROYAL-APOLLÓBAN

Előadások 5, 7, 8 és 9, 10 órakor.

Jegyek elővételben! (LLOYD-FILM)

A fővárosnál nem lesz lényeges létszámcsökkentés

Inkább a női munkásokat fogják elsocsátani

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

Néhány héttel ezelőtt az egész sajtó foglalkozott a fővárosi tisztviselők létszámának újabb csökkentésével. Voltak, akik rémképeket láttak és tudni vélték már azt is, hogy január elsején megszűnik a második alpolgármesteri állás és több mint ezer tisztviselő kerül B-listára. Munkatársunk illetékes helyen érdeklődött a létszámcsökkentésről, ahol a leghatározottabb formában a következőket mondták:

— Létszámcsökkentés lesz, de korántsem olyan arányokban, mint azt némelyik napilap feltűntette. A fővárosnak jelenleg 3200 adminisztratív munkasereje van. Szinte nevéseges volna állítani, hogy ennek egyharmadát elbocsássák akkor, mikor a főváros lakossága a forradalmak óta lényegesen szaporodott és a munka pedig megháromszorozódott.

— Az bizonyos, hogy karácsonyra készül egy B. lista, ez azonban aránytalanul kicsi lesz. Az elnöki ügyosztály vezetője éppen a napokban tárgyalt a létszámcsökkentés

módozatairól a polgármesterrel. Határozottan állíthatom, — mondja informátorunk, — hogy a végleges állású tisztviselőknek egyáltalában nem kell félni a B. listától, mint az ezeknél az állásoknál a létszámcsökkentést úgy hajtottuk végre, hogy tulajdonképpen az üresedésben lévő állások nem lettek betöltve. Erre az újabb B. listára legnagyobb részben női munkások kerülnek, mintán a főváros vezetőségének is az a véleménye, hogy inkább ezek kerüljenek B. listára, mint a férfiak.

— Mint újságot közölhetem a fővárosi tisztviselőkkel, hogy az 1924. évi július elsején megállapított fizetésnek megfelelően készül az új nyugdíjszabályzat. Ennek a fontos kérdésnek a tisztázása már azért is szükséges, hogy az új aranykoronában megállapított fizetéssel arányos legyen és hogy mindenki ismerje nyugdíját. Az új nyugdíjszabályzat elsejére feltétlenül elkészül.

A jutalékrendszer az oka a forgalmiadó kezelésénél tapasztalható zaklatásoknak

A kormány még mindig nem intézkedett a megszüntetésre vonatkozóan

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

A forgalmiadó kérdésében még mindig nincs meg a megegyezés s ilyen körülmények mellett természetesen a forgalmiadó kezelésénél tapasztalható visszasságok nem hogy megszűnjenek, hanem csak szaporodnak és ezzel még jobban súlyosbitják a kereskedők helyzetét. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tegnapi igazgató választmányi ülésén foglalkozott a forgalmiadó kérdéssel és itt arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a mezőgazdaság tiltakozik a forgalmiadó osztrák mintára való bevezetése ellen, mert ez a mezőgazdaság kétszeres megadóztatását jelenti, de az ellen nem emelhet szót, hogy a forgalmiadó kivételénél és eljárásánál bizonyos megkönnyítések ne léphessenek életbe. A gazdaérdekeltség nem ellenez semmiféle olyan módosítást, amely a forgalmiadó ellenőrzésével járó zaklatásokat kiküszöbölheti. A forgalmiadó kérdéssel foglalkozott a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének igazgatósága is, amely elhatározta, hogy a kérdést szakmánként a legbelsőbban tanulmány tárgyává teszi és a legközelebbi időben a gyáripari érdekeltség memorandumát a kormány elé terjeszti.

A forgalmiadó reformjának valamilyen keretben való megoldása azért is vált szükségessé, mert a forgalmiadó kezelésénél a jutalékrendszer túrheterlen következményei fokozódó mértékben jelentkeznek. Nap-nap után érkeznek a különböző érdekeltségekhez panaszok, amelyek arról számolnak be, hogy a forgalmiadóellenőrök annyira akadékoskodnak és annyira megnehezítik a kereskedők helyzetét, hogy a helyzet már túrheterlen lett. Különösen a vidéki városokban ismétlődnek meg a zaklatások. A kereskedők természetesen hiába fordulnak a pénzügyigazgatóságokhoz és hiába kérnek sérelmeikre orvoslást, mert ha rövid ideig meg is szűnik az ilyen zaklatás, néhány nap múlva más helyen és más formában újra megismétlődik. Ezeknek a zaklatásoknak csak egyféleképpen lehet elejét venni, hogy ha teljesen revízió alá vesszük a forgalmiadó kezelésének a kérdését s magát az egész forgalmiadórendszer, mert amíg az a mostani rendelkezéseivel fennáll, addig nem lehet nyugalom a kereskedők

körében és mindig lesznek olyan adóellenőrök, akik a rendeletben előírt utasításokat túlzásba viszik. A forgalmiadó kezelésénél előforduló tulkapásokra élenként rávilágít az az eset, amely az egyik vidéki városban történt. Itt ugyanis az adóellenőrök az üzletből távozó vásárló feleket az utcán lefogták, visszavitték az üzletbe és ott a nagyszámu többi vevő jelenlétében igazoltatták, hogy a vásárlott árut tényleg annyitért vették-e. Ez a rajtaiütészerű beavatkozás hetivásár napján történt, amikor a bolt tele volt vevővel, úgy hogy az eljárásnak ez a módja nemcsak a kereskedőt megalázta és gyanus színben tüntette fel a vevő előtt, hanem meg is akasztotta az üzleti forgalmat.

A kereskedőknek — mint azt már több alkalommal hangoztatták — semmi kifogásuk nincs az ellen, hogy a kincstár forgalmiadó ügyben a szükséges határig ellenőrzést gyakoroljon, azonban túrheterlenné váltak ezek a felesleges rajtaiütések és teljesen indokolatlan és sértő a visszaélések felkutatására irányuló törekvés, amely kizáróan a jutalékrendszer következménye. Bár a kormány legutóbb nyilatkozatot tett, hogy a jutalékrendszer megszünteti, de ebben az irányban még mindig nem történt intézkedés, pedig a jutalékrendszernek a megszüntetését nem lehet tovább halogatni, mert ez egyrészt teljesen kiszolgáltatja a kereskedőket a tulbuzgó, vagy talán helyesebben a basáskodó adóellenőrök kénye-kedvének és mélyen sérti a tisztességes kereskedelmet.

IMPERIAL-SZALON VII., RÁKÓCZI-UT 90

Zenei vezető Grósz Alfréd zene-szervező

TÁNC

Csak az uri közönség táncol

Szombat, vasárnap reggel 5-ig nyitva!

Belépődíj nincs!

Az újságírás szrenzációja a

NEMZETI ÚJSÁG